

Eesti Keskkonnaühenduste Koda

Riigikogu maaelukomisjonile,
koopia keskkonnakomisjonile

Teie:

Meie: 20.05.2021 nr 1-5/21/5072

Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõust 309 SE

Oleme sügavalt mures mitme teema käsitlese pärast seaduseelnõus ning teeme ettepaneku eelnõud sellisel kujul seadusena mitte kehtestada ning seda oluliselt täiendada. Praegu on eelnõu sisu vastuolus [Euroopa Liidu põllumajanduspoliitikat suunava strateegia Talustaldrikule](#) eesmärkidega, [Euroopa Liidu elurikkuse kaitse](#) eesmärkidega ning Eesti [Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 \(PÕKA\)](#) eesmärkidega. Põllumaa saab olla väärtuslik ja säilida väärtuslikuna üksnes siis, kui on tagatud head põllumajanduspraktikad ning kaitstud mullad, sh mullaelustik. Eelnõu rakendamine selle praegusel kujul ei täida eesmärki kaitsta mulla tervist, vaid otse vastupidi: soodustab erosiooni, intensiivset kasutust ning mullaelustiku vaesumist.

Oleme nõus eelnõu üldise eesmärgiga kaitsta põllumaid, eelkõige kõrge väärtusega põllumaid elamualadeks ning tehno- ja logistikaparkideks muutmise eest. Paraku töötavad eelnõus selleks kavandatud meetmed vastu põllumaade mullaviljakuse ja põllumajanduspraktikate jätkusuutlikkuse aluseks oleva elurikkuse ja maastikulise mitmekesisuse säilimisele ja suurendamisele ning seega ka põllumaade väärtuslikkusele. Eelnõu kohta antud selgituses on kirjas: *“Väärtuslik põllumajandusmaa kui toidu tootmiseks olev väärtuslikuim baas, mis moodustab Eesti maismaast vaid 14–15% ...”* 14-15% maismaast on ca 610 000-650 000 ha ehk ligikaudu 65-70% täna aktiivses kasutuses olevast põllumajandusmaast. Seega võib eelnõu põlistada ligikaudu 65-70% Eesti põldude väga ühetaolise kasutuse, kuivõrd keelatakse maastikuelementide rajamine, mitmekesiste põllumajanduspraktikate, nt agrometsanduse rakendamine ja maa pikemalt sööti jätmise. Sellised meetmed on täielikus vastuolus PÕKA eesmärkidega ja Euroopa Liidu põllumajanduse ja looduskaitse eesmärkidega ning teadmistega, kui oluline on põllumuldade kaitseks ja integreeritud taimekaitse toimimiseks põllumajandusmaastike ruumiline ja liigiline mitmekesisus. Eelnõu tugineb üksnes põllumaa boniteedile kui olulisimale näitajale, mis eelnõu järgi justkui ei sõltu põllumajanduspraktikatest või maastikust. Boniteet on eeldus väärtuslikuks põllumaaks, mis pikaajaliselt püsib ikkagi vaid siis, kui on tagatud head põllumajanduspraktikad ning kaitstud mullad, sh mullaelustik.

Toome järgnevalt välja oma ettepanekud ja mõned sätted, millega kindlasti nõustuda ei saa:

- 1) Siduda eelnõu uuendamisel põllumaa väärtuslikkuse määratlus lisaks boniteedile (mullaviljakuse potentsiaal) mullaelustiku kaitse ning nii mulla kui laiemalt elurikkuse säilitamise vajadusega.

- 2) Arvestada väärtusliku põllumaa hulka ka [kõrge loodusväärtusega põllumaa](#) (KLP), mille asupaigad on määranud Põllumajandusuuringute Keskus ja mille kaitsmine peab olema samuti tagatud. KLP määratlusest tulenevalt ei ole maastikuelementide eemaldamine põhjendatud, samuti tuleb pöörata erilist tähelepanu maaparandusvõtetele, et tagada KLP-de kaitse.
- 3) § 35⁵. Väärtusliku põllumajandusmaa määratlus.
Pakutav määratlus on liiga kitsas, keskendudes vaid põllumulla boniteedile. Väärtuslik on ka selline põllumajandusmaa, mis toetab tavapärasest suuremat elurikkust ehk kõrge loodusväärtusega põllumajandusmaa (KLP), vt eelmine ja üle-eelmine punkt.
- 4) § 35². Põllumajandusmaa massiiv
Juhime komisjoni tähelepanu asjaolule, et seaduseelnõu järgi on põllumajandusmaa massiivi määratlus selline, mis loeb üheks massiiviks potentsiaalselt väga paljude erinevate PRIA põldude ning katastriüksuste põllud. Üks massiiv võib sellise definitsiooni kohaselt katta sadu hektareid ning arvukalt katastriüksusi. Riigi eesmärk kaitsta maksimaalselt suurt hulka põllumajandusmaad on igati mõistetav, aga ühtse massiivi sisse on sellise meetodi järgi eeldatavasti arvatud ka päris palju hektareid, kus seatud piirangud ei ole asjakohased. Teeme ettepaneku hinnata kuuluvus väärtusliku põllumajandusmaa hulka ümber katastriüksuste kaupa, mis võimaldab asukohapõhisemalt hinnata maa väärtust väga kõikuva väärtusega mullastiku tingimustes.
- 5) § 35⁸. Väärtusliku põllumajandusmaa metsastamise keelamise raames ei võimalda eelnõu põllumajandusmaad metsastada ega ka jätta pikaajalisemalt kasutusest välja ning lasta looduslikult võsastuda. Praegu puudub surve põllumaade massiliselt metsastamiseks ja ainus, mis seda võiks tekitada, oleks valesti sihitatud metsastamistoetused. Teeme ettepaneku sõnastada säte selliselt, et aktiivne metsastamine suurtel pindaladel oleks keelatud nii kõrge loodusväärtusega põllumaadel (KLP) kui ka ülejäänud väärtuslikel põllumaadel, kuid maastiku mitmekesistamiseks kuni 20% ulatuses põllumassiivist oleks nii loodusliku puistu kujunemine kui ka istutatud puistu rajamine lubatud. Sellises mahus ei kujuta ei istutatud ega ise kujunenud metsatukad ohtu põllumaa väärtuslikkuse säilimisele ega maa põllumajandusliku kasutuse võimalikkusele pikemas perspektiivis, küll aga panustavad olulisel määral elurikkuse, mullaelustiku ja mullaviljakuse säilimisse ning sedakaudu ka põllumaa väärtuslikkusesse, vt ka punkt 6.
- 6) § 35⁹. Väärtuslikule põllumajandusmaale maastikuelemendi rajamine – keelustatakse maastikuelementide rajamine ning nende tekkida laskmine, välja arvatud rangelt piiritletud tingimustel. Kuna põllumaa massiiv võib katta sadu hektareid ja kümneid katastriüksusi (vt punkt 4), võivad eelnõu praeguse sõnastuse järgi hekke ja kiviaedasid rajada vaid massiivi servadesse jäävad maaomanikud-rentnikud. Sadu hektareid katva massiivi enda liigendamine hekkide või põõsastega rohuhaaribadega pole praeguse sõnastuse järgi võimalik. Põllumassiivi sisse võib eelnõu järgi rajada vaid väikepinnalisi puistuid (kuni 0.1 ha ja kuni 3% massiivi pindalast). Olulisteks maastikuelementideks on aga ka püsivad rohuhaaribad nii põõsaste ja puudega kui ka ilma, põllumaad läbivad hekid, kasutusest väljas laigud, põllusaared jne. Arvukate teadustöödega on näidatud, et neid elemente peab olema

maastikes rohkesti (vähemalt 10-20% pindalast) ning neid peab olema võimalik luua ka põllumassiivi sisse, et tagada põldude piisav katvus ökosüsteemiteenustega, sh loodusliku kahjuritõrjega (vt [Keskkonnaagentuuri ELME projekti](#) tulemusi ning Maaeluministeriumi tellimusel läbi viidud uurimusi "[Loodusliku elurikkuse säilitamine põllumajandusmaal](#)" lk 8-15 ning "[Põllumajandusmaa mitmekesisus](#)" terve aruanne). Praeguse põllumajandusmaastiku üks olulisi probleeme elustiku, sh mulla-elustiku ning kahjuritõrje seisukohalt on just maastikuelementide vähesus ja kadumine – liialt suured liigendamata põllumassiivid. Maastikuelementide rajamine aitab kaasa tolmeldamisele, looduslikule kahjuritõrjele ja hanepeletamisele, aitab läbi mulla-elustiku toetamise, erosioonikaitse ning toitainete väljaleostumise puhverdamise kaitsta ka mullaviljakust. Seega panustavad õigesti kavandatud maastikuelemendid toidujulgeolekusse ja nende rajamise keelustamine toimiks eelnõu eesmärkidele vastupidises suunas. Sealjuures on maastikuelementide tähtsust rõhutanud nii Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 (sh on üheks indikaatoriks maastiku mitmekesisus) kui ka Euroopa Liidu Talustaldrikule strateegia.

Teeme ettepaneku maastikuelementide rajamise keelamist käsitlev paragrahv tervenisti eemaldada. Maastikuelementide loomine peab olema mitte ainult lubatud, vaid soodustatud, sest need aitavad hoida ning tõsta põllumaa väärtust.

- 7) § 35¹⁰. Väärtusliku põllumajandusmaaga seotud katastriüksuse sihtotstarbe määramine ja selle muutmine – piiratakse maa riskasutust. Kuigi päikeseparkide rajamine väärtuslikule põllumajandusmaale ei tohiks olla soodustatud, sätte praegune sõnastus seda vältida ei aita. Samas ei võimalda praegune sõnastus aga ka päikese- ja tuuleparkide maa-ala kaaskasutust, mida, vastupidi, tuleks just soodustada, kuna võimaldab efektiivsemat, loodussõbralikumat ning otstarbekamat maakasutust. Näiteks peaks olema päikese- või tuulepargi maa-alal soodustatud erinevad põllumajanduslikud tegevused nagu väärtusliku püsirohuma kujundamine, niidukoosluste hooldamine, lammaste karjatamine, marjapõõsaistanduse rajamine, maitsetaimede kasvatamine ja paljud muud tegevused. Muuhulgas saavad päikese- ja tuuleparkide alad sobivalt kujundades ja hooldades olla väga tulemuslikuks põllumajandusmaastike elurikkuse toetajaks, näiteks tolmeldajate tugialaks või põllumajandusmaastikus lindudele pesitsuspaika pakkuvaks alaks. Eelnõuga tuleks põllumajandusmaa mitmeotstarbelist kasutust selle välistamise asemel soodustada, teeme ettepaneku eelnõud vastavalt täiendada.
- 8) Eelnõu ei käsitle mulla ega mullastiku terminite definitsioone, samuti puudub mullastiku kaitse käsitlus. Mõlemad aspektid on kehtivas seadusandluses puudulikult käsitletud, jättes muuhulgas avatuks võimaluse kaevandada maavarasid ka kõrge väärtusega põllumaad. Ometi on maavara kaevandamine maa kasutamise viis, mille järel maa taastamine toidutootmiseks kõlbulikuna on vaevaline ja väga erandlik, põhjustades seega väärtusliku põllumaa, aga ka elujõuliste muldade kadu. Teeme ettepaneku käsitleda eelnõu uuendamise raames ka mullastiku kaitset, defineerida mulla mõiste ning panna paika tasakaal toidutootmise ja maavarade kaevandamise vahel selliselt, et väärtuslikud põllumaad säiliks.
- 9) Teeme ettepaneku eelnõud sellisel kujul seadusena mitte kehtestada, kuivõrd see on vastuolus [Euroopa Liidu põllumajanduspoliitikat suunava strateegia Talustaldrikule](#)

eesmärkidega, [Euroopa Liidu elurikkuse kaitse](#) eesmärkidega ning Eesti [Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 \(PÕKA\)](#) eesmärkidega.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Laura Uibopuu
Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator